MINDÖRÖKKÉ BRIDZS

az AMEGA beszélgetőpartnere: Dr. Abonyi József

100 éves magyar tüdőgyógyász
a Bajai Tüdőgondozó korábbi vezetője
legendás online bridzsjátékos

2020 tavaszán 100 éves lettél! Nem unod, nem terhes számodra az ünneplés?
Szerencsére nem volt annyira terhemre, külső laudáció nem is nagyon volt. Főleg családon belül ünnepeltünk. Nagyon rosszul érzem magam az ilyen szerepben. Az ember életében, különösen ha ilyen hosszú kort megélt, mindig vannak különböző dátumok: gyémántdiploma, aranydiploma, mindenféle évfordulók és jönnek a laudációk, mintha az ember felett nekrológot mondanának.

Baján, a szülővárosodban mindenki ismer, de ezt a beszélgetést arra is szeretném felhasználni, hogy a tüdőgyógyászok még szélesebb körben megismerjenek. Úgy tudom, hogy Baján végezted el a középiskolai tanulmányaidat.
Igen, itt születtem és a ciszterekhez jártam gimnáziumba. Az országban öt cisztercita gimnázium volt, az egyik itt Baján. Minőségi oktatás folyt ott. *Tordai Ányos* volt az igazgató. 1930-ban iratkoztam be és 1938-ban érettségiztem.

Hogy mennyire emlékezetes volt az iskola, az bizonyítja a legjobban, hogy ti, az egykori diákok, az osztályfőnökötök, *Gondán Felicián* emlékére egy díjat is alapítottatok.
Gondán Felicián tanár úr Székesfehérvárról került Bajára magyar-latin szakos tanárként. Konzervatív irodalmi ízlése volt, nagyon jó pedagógiai érzékkel. Szívügyének tekintette, hogy ha elvállalt egy osztályt, akkor azt elvigye az érettségiig. 43-an voltunk, akik érettségiztünk.

***Gondán* tanár úr presszionált, hogy az orvosi pályát válaszd?**
Nem volt a részéről ilyen presszió. Sokáig nem tudtam dönteni. A gimnázium utolsó évében volt egészségtan óránk. Egy városi orvos tartotta, aki megkérdezte, választja-e majd valaki az orvosi pályát. Senki sem választotta.

Ezen elgondolkodtam. Nem volt semmiféle hivatástudatom, inkább a kíváncsiság vitt az orvoslás felé. A hivatástudat később alakult ki bennem.

A Pázmány Péter Egyetemre jelentkeztél és ott végeztél.
Hiába volt közelebb Szeged és Pécs, közlekedési szempontból Pest volt az elérhetőbb. Nagyon gyakran hajóval utaztam a fővárosba.

A professzoraid közül kikre emlékszel vissza jó szívvel?
Kiss Ferenc volt az anatómusunk, aki *Szentágothai*val együtt adta ki a híres anatómiai atlaszt. *Beznák Aladár* az élettant, *Nemes-Balogh Ernő* a kórbonctant adta elő. Akire mindig szívesen emlékszem vissza, az *Frigyesi József*, aki a Baross utcai Nőgyógyászati Klinika vezetője volt. Az I. Sebészeti Klinikát *Verebély Tibor* irányította.

Ki oktatta akkoriban a tüdőgyógyászatot?
A Tüdőgyógyászati Tanszék csak később alakult meg. *Kováts Ferenc* átjött Erdélyből, és tanszéket kapott a János Kórház C épületében.

Te sem tüdőgyógyászként indultál az orvosi pályán.
1944. június 17-én – egy szombati napon – kaptam meg a diplomámat, és hétfőn már jelentkeztem *Burg Ete* igazgatónál Baján. Hat évig dolgoztam a bajai belgyógyászaton. 1948-ben *Haynal Imré*nél szereztem meg a szakvizsgámat. Ő nagyon nagy koponya volt. Hat év múlva, az akkori megyei tisztifőorvos kérésére pályáztam meg a Bajai Tüdőgondozót. Mondtam ugyan neki, hogy én nem vagyok tüdőgyógyász, de azt válaszolta: te több vagy, te belgyógyász vagy. 1951. január 1-én kezdtem el a tüdőgyógyászatot.

A katonaságot megúsztad?
Nem. Horthy hadseregében is szolgáltam. A kötelező szolgálatot 1941 nyarán, az esztergomi Strázsa-hegy aljában lévő kiképző táborban tudtam le. Emlékszem az őrmester szavaira, „Sorakozó! Irány a Bazilika tornya!" A következő hadseregben is behívtak 2-3 alkalommal néhány hónapra.

Említetted, hogy az első igazgatód *Burg Ete* volt. Én őróla *Kárpáthy Lászlo*tól, az egykori esztergomi szülész-nőgyógyász főorvostól hallottam, mivel ő Bajáról került Szent István városába.
Kárpáthy László Burg Ete alorvosa volt. Valami távoli rokonságban is voltak. *Burg Ete* kandidálva volt a szegedi tanszékre 1942-ben. Jó barátja volt *Johan Béla*nak. Mindenki számított a kinevezésére, végül mégsem őt nevezték ki. *Keresztes-Fischer*ék az utolsó este megfúrták a dolgot a kormányzónál – ahogy *Burg*ot *Johan Béla* tájékoztatta. *Johan Béla* viszont azt mondta *Burg Eté*nek: „Kárpótlásul, amit kérsz, azt megkapod". Az igazgató tervezett egy klinikai szintű és felszereltségű nőgyógyászatot. Emlékszem azt mondta nekem, „Kolléga! Én azt akarom, hogy innen soha senki ne akarjon elmenni, és mindent profi módon meg tudjunk oldani."

Milyen volt az akkori tüdőosztály?
A tüdőosztály épületét *Vass József* építtette. Ő az 1930-as évek elején a Bethlen-kormány tagja volt. Találkoztam olyan jegyzőkönyvvel, amiben benne volt, hogy a városi törvényhatósági bizottság kérte *Vass Józsefe*t, járuljon hozzá, hogy róla nevezzék el a pavilont. *Alföldy József* volt a főorvos. Akkor még nem volt önálló diszciplína a tüdőgyógyászat. A szakvizsga bizonyítványomba az volt írva, „gümőkóros betegek szakorvosa". Évi 160-170-es incidenciája volt a tbc-nek nálunk.

Hol szerezted meg a szakmai ismereteket, illetve a gyakorlatot tüdőgyógyászatból?
Amikor igent mondtam a tüdőgondozói felkérésre, felkerültem a Kováts-klinikára. Ott voltam hosszabb ideig, és ott le is szakvizsgáztam. Így vettem át a bajai tüdőgondozó vezetését. A gyógyítás fegyvertárában akkor

első volt a ptx-kezelés illetve a kollapszus-terápia egyéb sebészi formái, a torakoplasztika. A csúcsfejtés is divatban volt, amikor a pleurával együtt – ha nem lehetett az összenövések miatt szabad pleuraűrt biztosítani a töltésekhez – megnyitottak egy sebészi nyílást.

Most, a koronavírus-járvány második hullámában mindenki fél a fertőzéstől. Annak idején te nem féltél a tbc-től, hiszen rettegett betegség volt?
Nekem volt egy tuberkulotikus primer komplexusom. 15 éves koromban egy diáktársamtól kaptam, akivel együtt muzsikáltunk, és neki kiterjedt üreges folyamata volt. Átvészeltem. Megjegyzem, elég könnyelmű fiatal voltam. A belgyógyászati osztály profiljába tartozott a fertőző betegek ellátása. A 60 ágyas belgyógyászat mellett volt egy 40 ágyas infektológiai részleg. Persze főleg gyerekek voltak ott skarláttal és diftériával. Felületes voltam, és orvosként elkaptam a diftériát és a skarlátot is. Legyőztem minden betegséget, ehhez valószínűleg genetikai adottság is kellett.

Mennyi időt töltöttél el a bajai tüdőgondozóban?
Könnyen kiszámolható. 1950 januárjában kezdtem, és 1989 decemberéig dolgoztam. Még 80 éves korom felett is vizsgáltam betegeket.

Emlékszem az elődömre, *Mohos Iván*ra, aki sokat ült a röntgengép zöld képernyője előtt. Munkája során nem kis sugárterhelés érhette.
Baja és környékének lakosságát többször is végigszűrtem. A tbc elleni küzdelmünk első nagy sikere az volt, hogy sikerült a fertőzőket feltérképezni, és 1954-ben bejött az izonicid. Előtte már rendelkeztünk a streptomycinnel, de az nem hozott akkora áttörést. Az izonicid azonban alapvetően megváltoztatta a tbc gyógyítását és gyógyulását.

Annak a nagy generációnak a tagja voltál, akik felszámolták Magyarországon a tbc-t.
Én csak éltem a lehetőségekkel, bár szokták a laudációkban itt Baján ezt nekem tulajdonítani. Három lehetőség kihasználásával értünk el eredményt: a szűrésekkel, tehát a fertőző források kiemelésével, az izonicid alkalmazásával és a BCG oltás bevezetésével.

Azzal, hogy a tbc-t az orvoslás legyőzte – bár ma sem szabad teljesen megfeledkezni róla – a tüdőgyógyászok munkája átalakult, megváltozott. Hogyan élted meg ezt a változást?
Megmondom őszintén, hogy akkoriban én untam a tüdőgyógyászatot, hiszen csak egy betegséggel foglalkoztunk. Megvolt a kialakított sablonja mindennek. Az a bizonyos izgalom, amely az orvost a diagnosztikára sarkallja, az hiányzott. Ezt a belgyógyászatban korábban megtapasztaltam. Az új pulmonológián belül először elkezdtünk foglalkozni az asztmával, a gyulladásos betegségekkel, majd a tumorokkal. Az utódom azt mondja, hogy a 80 ezer lakost ellátó gondozónkban évente 60-80 új tumoros betegük van.

Rendkívül jó testi és szellemi kondícióban vagy. Akármilyen sablonosnak tűnik is a kérdés, fel kell tennem: mi a titkod?
Ez született adottság. Vitatkoznak azon, hogy a szervezetünk ellenállóképességét milyen százalékban hozzuk magunkkal, és milyen mértékben szerezzük meg, illetve veszítjük el életünk során. Én jó géneket örököltem. Apám és anyám is hosszú életkort éltek meg. Anyám 90 felett halt meg, és ha nem esik el a lakásban, megélte volna a 100. évét. Apámnál fellépett egy pitvar-kamrai vezetési zavar. Akkor még nem volt pacemaker, és 30-40-es frekvenciával 81 éves korban nem lehet sokáig élni.

Ha fárasztanak a kérdéseim, amelyeket biztos már sokadszor kell megválaszolnod, kérlek, szólj rám!
Nem fárasztasz. Tudod, észrevettem, hogy az idős emberek sokat tudnak beszélni, és ez rám is jellemző.

Olvastam rólad, hogy sokáig egyik kedvenc időtöltésed a muzsikálás volt. Mikor került először a kezedbe a hegedű?
Baján egy elég jelentős zsidó közösség élt, akik mintát adtak a bajai polgároknak, hogyan kell teljes életet élni. Szüleim azt látták, hogy az ő családjaikban mindenki közel áll a zenéhez. Anyám vett nekem egy hegedűt, és jött egy tanár, aki még elemista koromban megismertetett ezzel a hangszerrel. Nagyon sok hasznát vettem ennek a szülői döntésnek. Szülővárosomban sokan voltak a diplomások között kamarazenészek. Többek között a polgármester is. Ahogy mások összeálltak ultizni, mi összejártunk muzsikálni. Óriási volt a repertoárunk, és mi magunk is élveztük.

Ez csak házi muzsikálás volt, vagy koncerteket is adtatok?
Ebben is szerencsém volt. Általában mondhatom, hogy szerencsés ember vagyok. Sok olyan dolog történt velem, amit utólag csak szerencsével tudok magyarázni. A 70-es évek táján a Bajai Vízügyi Igazgatósághoz Nagykátáról jött egy jogász, aki ide nősült. Nemcsak lelkes muzsikus volt, de kiváló szervező is. Pénzt szerzett hozzá, hogy a Vízügyi Igazgatóság Kamarazenekaraként szerepelhessünk. Számos koncertet is tartottunk, még Zomborba is eljutottunk. Egyébként életemben nem hittem volna, hogy milyen szép és felemelő a barokk zeneirodalom. A kamarazene jórészt azért a bécsi klasszikusok művein alapul.

Már nem muzsikálsz?
Már nem, bár tremorom még nincs. Van a világhálón egy youtube csatorna, oda sokan felteszik a kedvenceiket. Tele van zeneművekkel. Szívesen hallgatom őket.

Említetted a bridzselést. Legendás játékos vagy. A beszélgetésünk után is összehozod a csapatodat.
Naponta hat órát foglalkozom a bridzzsel. Délután a barátaimmal az ország különböző tájairól vannak játszmáink. Az esti bridzselésen már versenyzek. A Magyar Bridzs Szövetség csinálja online 16-20 leosztással. Sokszor este 10-ig ez az elfoglaltságom.

Milyen eredménnyel játszol?
A középmezőnyben vagyok. Minősíteni kell magunkat a versenyen használt névjegyünkön, hogy milyen nehézségi fokban játszunk. Ez lehet kezdő, középhaladó és lehet mesteri fokozat. Egyszer nagy önbizalommal leírtam, hogy mester vagyok. Hamar kiderült, hogy az egy magasabb szint.

A járványhelyzetre való tekintettel Skypeon beszélgetünk. Mennyire vagy internet felhasználó? Hogyan ismerkedtél meg a világhálóval? A te korosztályodnak nem lehet egyszerű ez a dolog.
A kiskunhalasi nőgyógyász kolléga, *Makai László*, aki Bajáról került oda, mondta annak idején, hogy az interneten lehet játszani. Ő már nem játszik, de én vettem egy számítógépet. Nem kell keverni, osztani, kapod a lapokat, és még ellenfelet is biztosítanak, ha nincs, akivel játsszál.

A szemed bírja még az olvasást?
Ez egy nagy problémám. Mindkét szememben majd' 20 éve műlencse van. A fundusomon néhány kapilláris elzáródott. Az éleslátásommal probléma van. De azért a kártyalapokat még jól látom.

Ki a kedvenc íród, költőd?
Nem rövid a lista. Itt van a számítógépem mellett a könyve, ezért említem meg *Illyés Gyulá*t. Őt nagyon megszerettem, és talán a legnagyobbak közül még *Babits Mihály*t említeném.

Milyen a kapcsolatod a kollégákkal?
Nekem nem volt bajom soha senkivel. Szakmailag sem. Az egyik régi főnököm nemcsak a medicinára tanított meg, hanem az orvos-beteg viszony helyes alakítására is. Egy másik főnököm pedig az orvos-orvos viszony fontosságára hívta fel a figyelmemet.

Te milyen vezető voltál?
Toleráns ember vagyok, ezt örököltem. Az elveimet nem adtam fel, de tudtam különbséget tenni a lényeges és a lényegtelen között. Nem emlékszem, hogy valakire valamikor is haragudtam volna. Talán, ha jelzőt keresnék, azt mondhatnám, humanista voltam.

Hogyan látod a tüdőgyógyászat jövőjét?
Annak idején, amikor a pulmonológia kialakult, azt mondtam, legyen az egy mellkasi betegségekkel foglalkozó tudomány: kardio-pulmonológia, hiszen anatómiailag egy helyen vannak.

A koronavírus-járvány alatt beszélgetünk. Hogyan éled meg a helyzetet, mennyire frusztrál ez téged?
Egyáltalán nem, engem már semmi sem frusztrál. A hosszú élet titka, hogy tudj felülemelkedni bizonyos problémákon. Vannak jó szakembereink. Nagyon sokra tartom az epidemiológusokat és egyáltalában a jó szakembereket. Oldják meg, ez a feladatuk. A hozzáértést mindig is nagyra becsültem. Ha valaki vállal egy szakmát, és nem jól csinálja, az engem mindig nagyon zavart.

Azt hallottam, hogy egyedül élsz.
20 évvel ezelőtt megözvegyültem, aztán egy nagy tragédia ért, ami abszolút természetellenes. A saját fiamat kellett eltemetnem, aki myeloma multiplex miatt három évvel ezelőtt hunyt el. Ő nagyon szép karriert futott be. Gépészmérnök volt, sportolt, mindenhez értett. Azt mondta, hogy hozzá már iparos nem lép be. 71 éves volt. Neki két gyereke van. Az egyik lány Németországban él, ott négy dédunokám van. A fia nem messze lakik tőlem. Ő a Vízügynél dolgozik mérnökként. A lányom Pesten él, tőle három fiú unokám van. 13 dédunokát tudok összeszámolni. A gyermekeim és az unokáim is az első házasságukban élnek.

2018-ban volt a 80 éves érettségi találkozód, de már nem tudtál senkivel találkozni.
A Gondán Felicián díj létrehozásáról a mi évfolyamunk az 50 éves találkozón döntött. Egy alapítványt hoztunk létre, amibe jelentős összeget tudtunk összegyűjteni, és ezt rendszeresen az iskola által javasolt diáknak adjuk érettségi után. Ebből a társaságból már csak én maradtam meg. Nincs már élő osztálytársam, de ez nem igazán meglepő. ■

Dr. Osvai László